

Nr 699

Av herr **Arvidson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående reformering av den obligatoriska skolan m. m.*

Sedan gammalt erhåller eleverna i de svenska skolorna vid slutet av varje termin inte blott vitsord i de olika skolämnena utan också vitsord i uppförande och i ordning. 1957 års skolberedning föreslår ingen ändring härutinnan, men två ledamöter har reserverat sig och föreslår slopandet av vitsorden i uppförande och i ordning. Kungl. Maj:ts proposition nr 54 angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. följer med knapphändig motivering beredningens majoritet.

De särskilda vitsorden i uppförande och i ordning har liksom övriga vitsord till främsta uppgift att vara underrättelser till hemmet om hur eleven skött sig i skolan. Vitsorden i fråga anses dessutom ha en disciplinfrämjande uppgift, eftersom de flesta elever inte gärna vill komma hem med den prickning ett nedsatt vitsord innebär och därför söker uppföra sig så att de erhåller högsta vitsordet, som i de flesta skolformer är normalbetyg.

Systemet med särskilda vitsord i uppförande och i ordning har länge utsatts för kritik. Speciellt vände sig denna kritik mot att vitsorden utsattes på examens- och avgångsbetygen. Man menade, att ett nedsatt vitsord vore en bestraffning som skulle följa eleven hela livet igenom och påverka hans läge varje gång han t. ex. skulle söka en plats. Med hänsyn härtill bestämdes för några år sedan, att vitsord i uppförande och i ordning väl skulle ges också sista terminen i skolan och införas i betygsjournalerna men inte skulle utsättas på examens- eller avgångsbetygen. Betygsjournalerna är emellertid offentliga handlingar, och vem som vill kan göra sig underrättad om de vitsord en person tilldelats vid avgången från en skola.

Systemet med vitsord i uppförande och i ordning har emellertid kritiserats också ur andra synpunkter. Vitsorden skall vara meddelanden till hemmet. Som sådana kommer de dock alltför sällan och ibland alltför långt efter den förseelse som markeras med det sänkta vitsordet. En ny syn på skolans samverkan med hemmet gör sig numera gällande och har kommit till uttryck både i skolberedningens betänkanden och i ovannämnda proposition. Skolan och speciellt klassföreståndaren skall stå i kontinuerlig förbindelse med föräldrarna och med dessa samverka om den unges fostran. Föräldrarna skall ha fortlöpande information om elevens arbete, framsteg och svagheter. Vitsorden i uppförande och i ordning blir på detta sätt överflödiga i sin egenkap av meddelanden till hemmet och måste numera betraktas som en oändamålsenlig form för samarbete mellan skola och hem.

Vid utmätandet av straff i form av nedsatta vitsord ställs ett lärarkollegium ofta inför besvärliga avväganden. Fasta normer saknas; normerna växlar från skola till skola.

En speciell svårighet ligger däri, att ett och samma straff får mycket olika innebörd, beroende på variationerna i elevernas känslighet och i hemmens reaktioner. I vissa hem utlöser ett nedsatt uppförandevitsord en reaktion, som i själva verket mångdubblar straffet, i andra hem uteblir reaktionen kanske helt. Straffet kan också självt vara ett tillägg till ett av samhället (polisen) redan utmätt straff. Risken för dubbelbestraffning är stor.

Osäkerhet råder om hur en förseelse betygmässigt skall bedömas med hänsyn till den tidpunkt vid vilken den begicks: om en elev begår en förseelse i början av terminen men under resten av terminen sköter sig mönstergillt, bör han erhålla högsta vitsord, medan en förseelse begången mot slutet av terminen markeras med ett nedsatt vitsord.

Osäkerhet råder också om vilken påverkan ett nedsatt vitsord kan ha på en elev. Vad som för den ene kan vara en nyttig läxa får kanske för den andre en destruktiv verkan. Skolberedningen och propositionen hävdar, att man vid bedömningen av en elev skall ta hela hans livssituation med i beräkningen. För detta ändamål sker en samverkan mellan skolchefen, elevens lärare, skolläkaren, skolsköterskan, skolpsykologen och skolkuratorn, och hemmets uppfattning av en tillämnad åtgärd skall inhämtas. Under sådana förhållanden ter sig vitsorden i uppförande och i ordning som relikter från en gången tid, då man utdelade straff schablonmässigt efter förseelsens art utan hänsyn till elevens livssituation och till den verkan straffet kan tänkas ha på hans utveckling.

Då ett lärarkollegium varken innesluter juridisk sakkunskap eller har personal för utredning av omständigheterna kring förseelsen, blir straffutmätningen ofta villkorlig och principlös. Av eleverna uppfattas den ofta som orättvis. Man måste komma ihåg, att straffet utmäts av en domstol, lärarkollegiet, som inom sig hyser också åklagaren och vittnena. Försvarsadvokat har lika litet tillträde till domstolsförhandlingarna som svaranden själv. Juridiskt är ett sådant förfarande föga tillfredsställande.

Vid vissa skolor har försök gjorts med terminsbetyg utan vitsord i uppförande och i ordning. Försöken synes ha slagit väl ut. De negativa åtgärder, som nedsättning av vitsorden innebär, har ersatts av positiva åtgärder i elevvårdande syfte. Genom sådana åtgärder skapas i skolan en bättre anda.

Med hänsyn till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 54 ville besluta att i grundskolan särskilda vitsord i uppförande och i ordning inte skall ges.

Stockholm i mars 1962

*Stellan Arvidson**Carl-Erik Johansson*
i Södertälje*Nils Kellgren**Gunnel Olsson**Ingemund Bengtsson**Rune Johansson*
i Norrköping*Eric Karlsson*
i Olofström*Stig Alemyr**Erland Carbell**Ake Zetterberg**Elsa Lindskog*
